

Debata na UK: Potřebujeme zcela nový zákon o vysokých školách?

6.6.2025 - Jitka Jiříčková | Univerzita Karlova

Co bude dál s českým vysokým školstvím? O tom se debatovalo v Didaktikonu v kampusu Hyberská, kde se 6. června sešli čtyři výrazní zástupci akademického prostředí: Jakub Fischer (děkan Fakulty informatiky a statistiky VŠE), Eva Lehečková (děkanka Filozofické fakulty UK), Ladislav Křišťoufek (prorektor Univerzity Karlovy) a Michal Malacka (bývalý prorektor a děkan Právnické fakulty Univerzity Palackého). Diskuse se dotkla nejen konkrétních změn v legislativě, ale i širších otázek smyslu a směřování vysokého školství v Česku.

„Zákon o vysokých školách, který je v platnosti už od roku 1998, byl během let novelizován více než třicetkrát. Postupně se proměňovala i síť souvisejících předpisů a vyhlášek. Celý systém musel reagovat na vnější otřesy, jako byla pandemie covidu-19 nebo válka na Ukrajině,“ nastínil problematiku náměstek ministra pro vědu, výzkum a inovace a moderátor debaty Pavel Doleček.

Ve svém úvodním příspěvku popsal ty nejvýznamnější legislativní zásahy: „Prvním bylo přijetí zákona č. 137/2016 Sb., který nově nastavil pravidla pro akreditace a systém zajišťování kvality. Druhou zásadní změnou je aktuální zákon č. 52/2025 Sb. – ten se kromě technických úprav zaměřuje i na hlubší systémové proměny: mění podmínky doktorského studia, podporuje internacionalizaci a redefinuje průběh studia. Významně se rovněž mění podoba Národního akreditačního úřadu a jeho role v systému terciárního vzdělávání,“ popsal náměstek Doleček a dále připomněl, že panuje poměrně široká shoda na tom, že současná právní úprava už nedostačuje. Ministerstvo školství ČR proto oznámilo záměr připravit nový zákon. První veřejné představení koncepčních východisek zaznělo 4. dubna 2025 na Národním konventu o vzdělávání – a vysoké školy na tuto iniciativu ihned zareagovaly, když začaly interně pracovat na vlastních tezích k nové legislativě.

Think-tank Vzdělávání 21, který páteční akci v Didaktikonu spolupořádal, vnímá celou situaci jako příležitost ke skutečné reformě. „Nestačí se znovu prokousávat paragrafy. Nejdřív musíme vést otevřenou debatu o tom, jaké má být vlastně poslání a cíle vysokých škol. Až poté dává smysl navrhnout konkrétní nástroje a opatření,“ zaznělo během diskuse. Během setkání se diskutovalo mimo jiné o diverzitě institucí, autonomii a řízení vysokých škol, vývoji akademických kariér i společenské poptávce. Zaznívaly rozdílné pohledy – ale jedno bylo jasné: je čas posunout debatu o vysokých školách z roviny „kosmetických úprav“ na úroveň skutečně koncepčního přemýšlení.

„Osobně mi přijde důležité pokusit se zodpovědět otázky sladění manažerské a akademické činnosti i očekávání, která se s vrcholnými pozicemi na univerzitách pojí, a v neposlední řadě také stanovení si definice toho, co dané pozice vlastně znamenají,“ upozornil prorektor UK pro vědeckou a tvůrčí činnost Ladislav Křišťoufek.

Emeritní prorektor a děkan Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Michal Malacka navrhl jakožto vhodné řešení omezených personálních kapacit možnost „půjčovat“ si vzájemně manažery. „Na horizontální úrovni – tedy mezi univerzitami – nejsme schopni si navzájem vyměňovat zkušenosti. To je podle mě jeden z nejbolestivějších problémů našeho systému, že neumíme pracovat s dobrými manažery. Nevyužíváme je, nevyučujeme je, nepředáváme si navzájem zkušenosti,“ apeloval Michal Malacka z UPOL.

Děkanka FF UK Eva Lehečková upozornila na další velké téma, a sice problematika centrálního

řízení univerzit, které ovlivňuje například i důležité standardy studijních programů. „I když se akreditace upravují a decentralizují, stále platí, že musí odpovídat určitým vnitřním pravidlům a standardům. Práce s parametry studijních programů nebo s požadavky, které se na ně kladou, je tak stále otázkou určité regulace – i když možná ne přímo zákonné, ale přinejmenším systémové. Tím pádem se to vlastně stále týká i toho, co očekáváme od legislativy. Zároveň je důležitým cílem snaha sledovat průběh studia a strukturu programů jinými, kvalitativnějšími způsoby. To považuji za klíčové,“ konstatovala děkanka Lehečková.

Debatující se shodli na tom, že změny, k nimž ve vysokém školství postupně dochází, vychází hlavně od výrazných a respektovaných osobností. „Jsou to lidé, kteří mění dosavadní očekávání a vnášejí do akademického prostředí nové otázky. Vidím zde snahu klást si otázky o tom, jak se mění potřeby společnosti, kdo přichází studovat na vysoké školy, co budou tito studenti potřebovat a zda je dokážeme kvalitně vzdělat,“ popisuje děkanka FF UK.

„Zabýváme se také tím, zda jsme konkurenceschopní – například v oblasti aplikovaného výzkumu v rámci společenských a humanitních věd, jak transferovat znalosti, jak definovat výstupy tak, aby obstály jak v mezinárodním akademickém prostoru, tak i v aplikační sféře v Česku. Tohle nejsou otázky, které by měl klást pouze zákon. Tohle je věc, kterou musí řešit samotné akademické komunity – a my, kteří se o to pokoušíme, možná nejsme zrovna populární, protože říkáme věci, které nejsou vždy příjemné. Ale myslím si, že je čas se probrat a začít vnímat realitu, do které směřujeme,“ shrnula na závěr diskuze Eva Lehečková.

<https://cuni.cz/UK-6311.html?locale=cz&news=26160>